

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

UZUN TEZİ

YASAK AŞKIN SAVURDUĞU KÜLLER

Rehber Öğretmen: Arzu ÜNAL

Öğrencinin Adı: Cansu

Öğrencinin Soyadı: Tokar

Öğrencinin Numarası: D1129098

Sözcük Sayısı: 3762

Araştırma Sorusu: "Aşk-ı Memnu" adlı yapıtta insan doğası hangi yönleriyle ele alınmıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı A Türk Dili ve Yazını dersi kapsamında hazırlanan bu uzun tez çalışmasında, Halid Ziya Uşaklıgil'in "Aşk-ı Memnu" adlı yapıtında insan doğasının hangi yönleriyle ele alındığı figürler aracılığıyla incelenecektir. Bu doğrultuda yapıttaki figürlerin ilişkileri irdelenerek izlekler ortaya konacaktır. Bu izlekler doğrultusunda odak figürlerin yaşadıkları süreçler yansıtılacaktır. Çalışmanın giriş bölümünde yapıttaki figürler yansıtılacak ve insan doğasının farklı yönlerinden bahsedilecektir. Çalışmanın ikinci bölümünde giriş bölümünde belirtilen tezi savunmak için ara başlıklar altında insan doğasının farklı yönlerinden oluşan izleklere yer verilecektir. Sonuç bölümünde ise yazarın, yapıttaki figürler aracılığıyla ele aldığı izleklerin insan doğasını nasıl yansıttığı bir bütün olarak değerlendirilecek ve çalışma tamamlanacaktır.

(102 Sözcük)

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
2. İNSAN DOĞASININ FARKLI YÖNLERİYLE İNCELENMESİ	6
2.1. AŞK-YASAK AŞK	6
2.2. KISKANÇLIK.....	9
2.3. SEVGİ, ŞEFKAT, MUTLULUK	12
2.4. CİNSELLİK	14
2.5. YALNIZLIK	15
2.6. İNTİHAR.....	17
3. SONUÇ	20
4. KAYNAKÇA	24

1. GİRİŞ

İnsan doğası kavram olarak insanın özüne işaret eder. Duygular, düşünceler ve eylemler insan doğasını oluşturmaktadır. İnsan, doğasının farklı yönleri ile hareket eder; bu şekilde yaşamını yönlendirir. Zaman zaman insanı toplumun ahlaki sınırları dışına iten de, suça yönelten de insan doğasıdır.

Aile ise toplumu oluşturmasının yanı sıra insan doğasının bütün yönlerinin gözlenebildiği birimdir. Bu yüzden insanların doğaları gereği yaşamaları aileleri de etkiler. Halid Ziya Uşaklıgil, "Aşk-ı Memnu" adlı yapıtında yozlaşmış toplum yapısına göndermeler yapmış ve aile ilişkilerinin önemi üzerinde durmuş, bunu yaparken de evliliği hayal ettiği gibi gitmeyen Bihter karakteri ile hayattan bir beklentisi olmayan Behlül karakterinin yollarını kesiştirmiştir. Yapıtta insan doğasının hangi yönleriyle ele alındığı görmek için öncelikle bu iki odak figürün ilişkisinin, daha sonra bu iki figürün diğer figürlerle kurdukları ilişkilerin incelenmesi gerekmektedir.

Yasak aşkın bir tarafında bulunan Bihter, annesinden intikam alma düşüncesi ve çıkarları doğrultusunda kendisinden yaşça büyük olmasına rağmen Adnan Bey'le evlenir. Karşılıklı bir sevgi ilişkisi isteyen Bihter'in bu beklentisi bu evlilikle karşılanmaz. Bunun sonucunda da aynı uzamda (yalıda) yaşadığı genç ve yakışıklı Behlül ile fiziksel bir çekim yaşar. Sonuç ise, kaçınılmaz olarak yasak aşktır.

Yapıtta yasak aşkın doğma nedenlerinin yanı sıra yol açtıkları da yer almaktadır. Bireylerin mutsuzluğunun, aile içi huzursuzluk getirmesi verilmek istenen iletilerden biridir. Temelinde sevgi olmadan kurulan evlilik, yalnızca eşlerin değil, onların ailelerinin de olumsuz etkilenmesiyle sonuçlanır. Bihter evliliğinde istediğini bulamaz, sevgiye duyduğu açlık günden güne büyür ve mutsuz olmaya başlar. Mutsuzluk Bihter'i bir arayışa sürükler, bu arayışın sonunda Bihter karşısında Behlül'ü bulur; yasak aşk doğar. Her ne kadar önceleri bu ilişkiye karşı da olsa Bihter sonunda dayanamaz. İlişki ilk günlerde güzel gider, Behlül sadece eğlence odaklı yaşayan bir karakter olmasına rağmen değişim sürecine girer. Geceleri dışarı çıkmamaya, gizli de olsa "dürüst" adlandırılabilen bir ilişki yaşamaya başlar. Bihter ise yasak aşk ilişkisini kurduktan sonra Behlül'ü kıskanmaya, kısıtlamaya başlar; Behlül bu yüzden ilişkiden bıkar ve bir süre sonra "çiçek bahçesinde başka bir çiçek aramak" ihtiyacı hisseder. Bihter-Behlül ilişkisinin bitmesiyle sorunlar ortaya çıkmaya başlar. Behlül'ün bu noktada karşısında Adnan Bey'in kızı Nihal'i bulması ise olayların gelişimini bütünüyle değiştirecektir. Kendisini yabancı hissettiği evde Behlül-Nihal ilişkisinin öne çıkması Bihter'in hayatını alt üst etmekle kalmaz; düşünmeden hareket etmesine de yol açar. Bihter'in hareket noktası duyguları olur ve çevresindeki bütün figürler çok büyük bir çıkmaza yönelir.

Yapıtta insan doğası yalnızca "aşk" değil, "çıkar ilişkisi", "kıskançlık", "sevgi" gibi pek çok izlek aracılığıyla yansıtılmaktadır. Yazarın amacı, karakterleri eleştirmek değildir; nitekim eleştirmez, olanları bütün doğallıklarıyla gözler önüne serer ve okuyucunun yorumuna bırakır. Figürler yargılanmaz; fakat figürlerin bireysel seçimlerinin yol açtığı sonuçlar

verilir. Bihter'in Behlül'e duyduğu sevgi, bu sevginin doğurduğu kıskançlık, Nihal'in saflığı, Behlül'ün hayata bakışı anlatılır; bütün bunların birbirine nasıl bağlı olduğu ve ailede ortaya çıkan bir durumun zincirin halkaları gibi herkesi nasıl etkilediği gösterilir. Olmaması gerekene dikkat çekilerek ailenin birlik olması gerektiği yansıtılır. İşte, bütün bunlardan dolayı yapıt, yozlaşmış toplum yapısını yansıtmakla kalmamış bireylere yasak aşkın yarattığı olası sonuçları da göstererek uyarı niteliği kazanmıştır.

2. İNSAN DOĞASININ FARKLI YÖNLERDEN İNCELENMESİ

2.1. AŞK-YASAK AŞK

"Aşk" yapıtta öncelikle Adnan Bey aracılığıyla verilmektedir. Birkaç yıl önce dul kalmış olan Adnan Bey, yalnızlığından Bihter'e duyduğu aşk ile sıyrılmıştır. İzdivaçlarının da gerçekleşmesi sonucu Adnan Bey'in gözünde bu aşk kanıtlanmış olur. Bihter açısından bakıldığı zaman ise, aşk söz konusu değildir: Bihter'in gözünde bu izdivaç mutlu olmanın anahtarıdır. Bu izdivaçın Bihter gözünde bütün değeri madde üzerine kuruludur; nitekim bu izdivaç ona lüks hayat koşullarını getirecektir.

"Lakin Adnan Bey'le izdivaç demek Boğaziçi'nin en büyük yalılarında biri; o önünden geçilirken pencerelerinden avizeleri, ağır perdeleri, oyma Louis XV ceviz sandalyeleri, iri kalpaklı lambaları, yıldızlı iskemleleriyle masaları, kayıkhanesinde üzerlerine temiz örtüleri çekilmiş beyaz kikle maun sandalı fark olunan yalı demektir." (Uşaklıgil, 44)

Bihter'in ve Behlül'ün zaman içindeki değişimi ve karşılıklı ilişkileri "yasak aşk"ı doğuracaktır. Adnan Bey'in izdivaç teklifini ailesinden intikam almak ve maddi açıdan rahat yaşamak amacıyla kabul eden Bihter zamanla hayallerinden uzaklaşmış ve mutsuz olmuştur. Beklentilerini karşılamayan bu izdivaç onu her geçen gün Adnan Bey'den uzaklaştırmıştır. İzdivacın temelinde aşkın karşılıklı yaşanmaması Bihter'i "yasak aşk"a sürükleyecek olan etkidir. Bihter evde hissettiği yalnızlık ve sevmeye duyduğu açlık nedeniyle istemeden de olsa Behlül'e kapılacak, "yasak aşk"ın sonuçları kendisinin yanı sıra çevrelerindeki herkes için olumsuz olacaktır. "*Yalnız Bülent'le dost idiler.*" (Uşaklıgil, 209) Önceleri annesi gibi olmak istemediği için kendisini Behlül'den uzak tutsa da sonuç değişmeyecek, bu aşk bırakacağı bütün hasarlara karşın yaşanacaktır. "*Bunu yapmayacaktı, bir Firdevs Hanım'a benzemeyecekti.*" (Uşaklıgil, 210) Yasak aşk sürecinin acı çeken tarafında ise Bihter kalacaktır; Behlül için bu Adnan Bey'e bir ihanet olsa dahi önemli değildir, önemli olan gönül eğlendirmektir. Yaşadıklarını "Firdevs Hanım'ın kızı olmak" olarak nitelendiren, bu büyük günahı kaçmak isteyen Bihter; bu günahını temizlemek için "aşk"ı bir çıkar yol olarak görecektir. Bir heves olarak başlamasına rağmen iki karakterin de içsel yalnızlığının bu aşkı onlar için zorunlu hale getirmiştir. Birbirlerine gereksinim duymaktan da öte, bağımlı hale geleceklerini bilmeleri ise hiçbir şeyi değiştirmemiştir.

Behlül figürü açısından ise durum çok farklıdır; onun Bihter gibi bu "günah"ı temizleme amacı yoktur. Behlül için "*Sevda hayatı bir mezheredir.*" ve Behlül hayatı boyunca olabildiğince fazla çiçeğin tadına bakmalıdır. Bu görüşüne rağmen hayatında bir kadının

kalıcı olacağına inanmaktadır. Bu çelişkili görüşü onu zıt iki kutupta aynı anda yer almaya itmektedir; fakat bu doğal olarak mümkün değildir. Duygularının önüne eğlenceyi koyan Behlül havai bir yaşam sürmekte, her gece farklı bir sosyal çevreye girmektedir. Uşaklıgil, Behlül figürü aracılığıyla toplumun varlıklı kesiminin yaşam tarzını yansıtan kesitler ortaya koymuştur. Behlül için hayat bir oyun gibidir. Evli olmasına rağmen Peyker'le ilişki kurmaya çalışması bunu kanıtlar niteliktedir.

"Evet sizin gözleriniz... Feridun'un henüz takarrür etmemiş simasında bütün sizi görüyorum: Gözleri, dudakları, hatta çenesi... Hele bu çene, o ortasında ancak belli bir çukurla insana gülümseyen çene!.. Bilmem onda öpülmek, okşanmak için davet eden bir mana var ki..."(Uşaklıgil, 173)

Uşaklıgil, Behlül'le dönemin genç erkeklerinin aile ve evlilik kurumuna yaklaşımını gözler önüne sermiştir. Nitekim Behlül Bihter'in farklı olduğuna kendisi dahi inanmaktadır. Gece çıkmalarına ara veren Behlül, yaşamında kalıcı kadının Bihter olduğunu düşünmektedir. Bütün geçici heveslerine rağmen Bihter'i hayatında farklı olan bir yere yerleştirmiştir.

"Şüphesiz Bihter'i seviyordun, hayatında hiç böyle derin ve uzun bir sevdası vuku bulmamıştı. Bu, elbette onun ilk ve son aşkıydı; lakin bu, hep böyle, aynı mülakatlar, aynı saatlerde söylenen aynı sözler, aynı vefa yeminleri ile teati olunan aynı buseler,

izdivaca mahsus bir tarzda ve bir mealde, zezzemelerle sürüp gidecek miydi?"(Uşaklıgil, 343)

Gece hayatına dönmesi ve Kette isimli genç kızla yeniden ilişki kurması ise Bihter'le ilişkisinin ciddi olmadığını ona gösterecek; bu yasak aşk bu biçimde sona erecektir. Duygular ve çelişkiler üzerine kurulu bu ilişki, Bihter için bir yıkım olacak; Behlül ise hayatına devam etmeye çalışacaktır.

Behlül ve Bihter ilişkisi figürlerin öznel dünyaları odağında işlenmiştir. Eylemler, diyaloglar ve betimlemeler insan doğasını ortaya koyacak biçimde kurgulanmıştır. Yapıtta "aşk" ve "yasak aşk" insan doğasının bir parçası olarak verilmiştir. Yazarın figürleri işlerken yargılamalardan kaçınması ve "yasak aşk"ın iyi-kötü oluşu hakkında yorum yapmaması ise kurgunun akışını okuyucunun hayal dünyasına bırakmıştır. Böylelikle yapıtta "aşk" ve "yasak aşk"ın insanlar üzerindeki etkileri yansıtılarak insan doğasının bu yönüne dikkat çekilmiştir.

2.2. KISKANÇLIK

Kıskançlık, yapıtta Firdevs Hanım-Bihter ve Bihter-Behlül ilişkileri aracılığıyla yansıtılmaktadır. Olay örgüsü, anne Firdevs Hanım ile kızları Peyker ve Bihter'in

Kalender'den dönme yolculuğuyla başlamaktadır. Konuşmaları arasında "Adnan Bey"ın adının geçmesinden sonra Firdevs Hanım'la ve kızlarının ilişkisinden bir kesit verilmektedir. Aile bağlarının özellikle yansıtıldığı yapıtın odağında yer alacak iki aile ilişkisinden biri budur. Firdevs Hanım kızlarını kendisine rakip olarak görmekte ve her konuda onlarla yarışmaktadır.

"Bu, iki kızla valide arasında ebedi bir cenk ve istihza zemini idi ki tamamen vuzuh ve sarahat kasp edememekle beraber hemen her gün tekerrür eder; Peyker'in manalı bir kelimesi, Bihter'in insafsız bir tebessümü güya bu iki genç vücudun gençlik muzafferiyetini hâlâ genç kalmak isteyen bu validenin harap ve fersude kırk beş senesine çarpardı."(Uşaklıgil, 20)

Anne ile kızları arasında sağlıklı bir ilişki vardır; bu ilişkinin kaynağında ise Firdevs Hanım'ın kızlarının gençliğini kıskanması yatmaktadır. Peyker'in evlenmesi Firdevs Hanım için "müthiş bir darbe" olmuş, yaşlanmayı kabullenemeyen Firdevs Hanım için "büyük valide olmak tehlikesi" ortaya çıkmıştır. Asıl olay ise Bihter'e gelen izdivaç teklifi olmuştur. Firdevs Hanım, Adnan Bey'in kendisine talip olmasını beklerken izdivacın Bihter ve Adnan Bey arasında gerçekleşmesi yapıtta anne-kız ilişkisinde "kıskançlık" kavramını somut bir biçimde ortaya koymuştur.

Kıskançlığın bir diğer boyutunda ise Bihter'in, Behlül'le ilişki kurduktan sonra Nihal'e karşı hissettikleri yer almaktadır. Behlül'ü kıskanmaya başlayan Bihter için en büyük darbe, bir şaka olarak başlayan Behlül-Nihal evliliğinin gerçeğe dönüşmesi olacaktır.

"Ah, dedi, bir saniye devam edemeyerek durdu, sonra taşarak: 'Demek, nihayet itiraf ediyorsunuz, nihayet bütün oyunlar bitti, artık beni aldatmaya bile lüzum görmüyorsunuz, öyle mi? Fakat bu izdivaç olmayacak, anlıyor musunuz? Her şey, evet her şey, hatta Kette... Bakınız ismini bile biliyorum, evet hatta Kette, yalnız Nihal değil, yalnız bu izdivaç olmayacak.'"(Uşaklıgil, 419)

Bihter figürünü asıl etkileyen olay ise Behlül'le olan ilişkisinin bitmesi değil, Nihal'le Behlül'ün izdivacının gerçekleşebilecek olma ihtimali olmuştur; bunun sonucunda en son çare olarak Bihter annesinden yardım isteyecektir. Annesine benzemekten korkan Bihter'in iç çatışması burada okuyucuya verilmektedir. En başından beri annesi olmaktan korkan ve bu yüzden Behlül'le ilişki kurmaktan kaçan Bihter, en çok çektiği kişilerden biri olan Nihal'in Behlül'e sahip olmasını izlemek yerine eyleme geçecek ve bu yolda annesine benzemeyi dahi göze alacaktır.

"Sizden alınan terbiyeyi inkar etmiyorum zannderim. Hususıyla size yeni bir şey öğretmiş de olmuyorum. Ne Firdevs Hanım'ın kızı olduğumu, ne de Behlül'le aramızda bir

münasebet bulunduğunu bilmez değildiniz. İtiraf ediniz ki bu izdivacı bir parça da, hatta tamamıyla, o münasebeti bildiğiniz için icat ettiniz.” (Uşaklıgil, 485)

2.3. SEVGİ, ŞEFKAT VE MUTLULUK

Nihal ve Bülent isimli iki çocuğun babası olan Adnan Bey, eşini çocukları küçükken kaybetmiştir. *"Lakin siz ölmeyiniz, babacığım, siz ölmezsiniz, değil mi?"* (Uşaklıgil, 68) Bu süreç özellikle Nihal için zor bir süreç olmuş ve beraberinde bir travma yaratmış; ve babayla kızı yakınlaştıran sebep olmuştur. *"Geceleeri onu bir müddet yanından ayıramaz, beraber yatarı." (Uşaklıgil, 68)* Sevgi ve şefkat dolu bir baba-kız ilişkisine sahip olan Adnan Bey ve Nihal her açıdan Firdevs Hanım ile Bihter'in ilişkisiyle kutupluluk oluşturmaktadır. *"Yalnızlık bu baba ile kızı o kadar sıkı rabitalarla bağlamış idi ki ancak birbirinin havası muhitinde yaşamaktan haz alabiliyorlardı; mürebbiye Nihal'den ziyade Bülent'in bir refikasıydı."* (Uşaklıgil, 69) Firdevs Hanım Bihter'le yarışmakta, bu uğurda her şeyi göze almaktadır; Adnan Bey ise kızı Nihal için elinden geleni yapmaktadır. Bu baba-kız ilişkisi için Adnan Bey'in Bihter'le olan izdivacı bir dönüm noktası niteliği taşıyacak, izdivaç sonrası Adnan Bey, kızının mutluluğuna gölge düşürecektir.

Adnan Bey ve çocukları arasındaki bu güçlü ilişkinin tam tersine Firdevs Hanım ile kızları arasındaki ilişkinin sevgiye dayalı olmayışı rekabeti doğurmuştur. Firdevs Hanım'ın kızları

onun için birer evlat değil, adeta iki "genç" rakiptir ve onların sahip oldukları en büyük avantaj gençlikleridir. Firdevs Hanım kızlarına baktığında kendisini her geçen gün zamana yenik düşen biri olarak görmektedir. Bihter ve Adnan Bey izdivacını gerçeğe taşıyacak en büyük etmen anne-kız arasındaki sağlıklı iletişim olacaktır.

"Bunu terbiye noksanından ziyade kızlarınıza muhabbet, hürmet ihsas edememiş olmanıza hamletmek doğru olur. Teessüf ederim ki size birinci defa olarak ihtimal bir daha unutulmayacak şeyleri söylemeye mecbur oluyorum; fakat kabahat sizin... Kızınızı muahezeden evvel bir kere, sizi davet ederim, kendinizi düşününüz. Adnan Bey'i niçin reddettiğinizi tamamen biliyor musunuz?" (Uşaklıgil, 57)

Bir yandan Ziyagil ailesinin alışık olduğu sevgi dolu tablo onları birbirine bağlamakta ve mutlu etmektedir; diğer yandan ise Firdevs Hanım ile Bihter sağlıklı bir iletişim kuramayıp birbirlerine her geçen gün daha düşman olmaktadır. Bu iki ailenin zamanla bir araya gelmesi ise ilişkilerdeki alışılan dengeyi bozacaktır. Ziyagil ailesinin mutluluğuna bu yeni bireylerle beraber gölge düşecek, aile bağları git gide zayıflayacaktır. Bunun sonucunda da Firdevs Hanım ve Bihter sağlıklı iletişimlerini Ziyagil ailesine de yansıtarak bütün dengeleri değiştirecektir.

Firdevs Hanım ile Bihter ve Adnan Bey ile Nihal arasındaki ilişkinin iki farklı olay örgüsü gibi görünmesine rağmen bir bütün olarak verilmesi ise yazarın tekniğiyle ilgilidir. Uşaklıgil bu sayede hem iki figürün iç dünyalarını hem de konak uzamındaki yaşamı gözler önüne sermektedir. İki ailenin bağlantısını sevgi, şefkat ve mutluluk izlekleri aracılığıyla bütünlemesi ise kendi içinde bu ailenin ne kadar kopuk olduğunu, bireylerin birbirlerinden ne kadar uzaklaştığını göstermektedir.

2.4. CİNSELLİK

"Yasak aşk" kavramının yönettiği bir diğer kavram "cinsellik"tir. Bihter ve Behlül'ün ilişkileri yalnızca aşk değil cinsellik boyutundan da değerlendirilmesi gereken bir ilişkidir. Bihter, evliliğinde mutsuz olmasının intikamını Behlül ile kurduğu bu ilişki aracılığıyla almaktadır. Eğlence hayatına düşkün biri olan Behlül'ün cinselliğe bakış açısı ise eğlence anlayışıyla paralellik göstermektedir. Cinsellik Behlül için her ilişkide olması gereken bir paylaşımdır. Bihter'le ilişki kurmadan önce Peyker ile cinsel bir yakınlık kurmaya çalışmasından da çıkarılabileceği gibi ikili ilişkilerde Behlül için önemli olan hazdır.

"Şimdi, her türlü tehlikeyi gözüne kestirerek Peyker'i oradan, ensesinin şu gölgeli noktasından öpmek için Behlül öyle bir ihtiyaç hissediyordu ki buna cesaret edemezse kendisini hemen orada ölüverecek zannediyordu. Peyker arkasından onun yalnız nefesini hissediyordu, fakat birden bu nefeste sanki o busenin yakıcı bir havasını duyarcasına

kadınlık hassasiyetinde bir şey, ta ensesinin ta o gölgeli noktasında, bir saniye sonra gelecek olan bu busenin bir titremesini uyandırdı..."(Uşaklıgil, 175)

Yapıtın olay örgüsünde temel olarak yer kaplayan Bihter-Behlül ilişkisinde de durum çok farklı olmamıştır. Behlül'ün fiziksel anlamda Bihter'e duyduğu gereksinim ilişkilerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. *"Şu dakikada yine onun yanında, dudakları onun saçlarında, bu menekşe rayihasını içerek, onun kollarının arasında bulunmak istedi. Bu, ızdırap veren bir arzu idi."*(Uşaklıgil, 251). Bihter-Behlül ilişkisini "yasak aşk" boyutuna taşıyacak olan etken de kuşkusuz cinselliktir. Behlül'ün Bihter'e "ihtiyaç" duyduğunu düşünmesi olayları yönlendirecek, tensel anlamda yakınlaşmaları ilişkinin Behlül boyutunu başlatacaktır. Bihter açısından bakıldığında ise Behlül'den farklı olarak yalnızca cinsel arzuların değil, sevgiye duyduğu açlığın da onu bu ilişkiye iten söylemek mümkündür. Eşyle karşılıklı yaşayamadığı sevgi Bihter'i Behlül'le birlikte olmaya itecek, adeta bir uçurumun kıyısına sürükleyecektir.

2.5. YALNIZLIK

Yalnızlık insan doğasını oluşturan izleklerden biridir. Yapıt boyunca figürlerin en çok etkilendiği izleklerden birisi de bu olacaktır. Nitekim olay örgüsü Adnan Bey'in yalnızlığından sıyrılmak amacıyla Bihter'e izdivaç teklif etmesiyle şekillenmeye başlar. Bihter'in bu izdivacı kabul etmesiyle her şey değişecektir; ancak izdivacının getirdiği

bütün lüks koşullara rağmen Bihter yine de mutlu olamayacaktır. Duygusal ve tensel doyumsuzluğu onu daha da yalnız kalmaya sürükler. Evde sözü geçen kişi olması bile bu yalnızlık hissini yok edemeyecektir. Zamanla sevgiye duyduğu açlık daha da büyüyecektir. Annesiyle kurduğu sağlıklı iletişimden bu yana göremediği sevgiye ihtiyacı vardır ve bu, onu farklı bir arayışa sürükleyecektir. Aile içindeki yalnızlığı, izdivaç içindeki yalnızlığıyla da birleşince Bihter'in yolu kaçınılmaz bir biçimde Behlül'le kesişecektir.

Behlül aracılığıyla yalnızlık daha farklı bir biçimde işlenmiştir. Behlül, Adnan Bey'in yeğenidir ve amcası ile kuzenleriyle beraber yalıda yaşamaktadır. Aile sıcaklığı içinde büyümüş olmasına rağmen aileden uzak yaşamaktadır; her gece farklı ortamlara gitmekte, bazen yalıya hiç dönmemektedir. Behlül karakterinin yalnızlığı daha çok içsel dünyasında yaşamakta olduğu bir yalnızlıktır. *"O hakikatte hiçbir şeyden eğlenmezdi. Bütün eğlence yerlerine koşardı, bütün gülünecek şeyleri arardı, ihtimal herkesten ziyade gülerdi; fakat eğlenir miydi?"* (Uşaklıgil, 111) Hayat görüşü eğlenceden ibaret olan bu adamın Bihter'e duyduğu sevgi ise onu bir parça yalnızlığından koparacaktır. Bihter'in sevgiye duyduğu açlık ve Behlül'ün Bihter'i farklı görmesi sonucu aralarında yaşanacak olan "yasak aşk" bu iki karakterin yalnızlığını bir süreliğine de olsa unutturacaktır.

Yalnızlığın etkilediği bir diğer kişi ise Nihal'dir. Nihal için babasının izdivacı hayatının bütün akışını değiştirecektir. Babasıyla ilişkisinde köklü değişiklikler yaşanacaktır; çünkü artık Nihal babasının ilgisinin tek odağı değildir. *"Baba!' dedi, 'Beni yine seveceksiniz,*

şimdi nasıl seviyorsanız öyle seveceksiniz, değil mi?"(Uşaklıgil, 83). Adnan Bey zamanını Bihter'e de ayıracaktır; izdivaç fikrinin çıktığı ilk günden itibaren Nihal gittikçe içine kapanmaya ve yalnız bir karakter olmaya başlayacaktır. *"Bu izdivaç fena değil, fakat Nihal hiç iyi bir şeye benzemiyor. Zavallı çocuk!.."* (Uşaklıgil, 115) Matmazel de Courton'un yalıda ayrılıp memleketine dönmesi de Nihal'in koskoca yalıda yalnız kalmasına sebep olacaktır. *"O gittikten sonra bu evin içinde, uzun bitmez tükenmez can sıkıntılarında mürekkep saatler başlamıştı."* (Uşaklıgil,422) Nihal'in yalnızlığa alışamayışı ve bir dönem sonra sevgiye aç hale gelmesi onu Behlül'e sığınmaya yönlendirecektir. Hiçbir şeyden haberi olmayan Nihal'in gerçekleri öğrenince çökmesi ise bu yüzden kaçınılmaz olmuştur. Yalnızlığından kurtulduğuna ve sevildiğine inanan Nihal, eskisinden daha da yalnız olacak; kurduğu peri masalları kısa süreli olmaktan ileriye geçemeyecektir. *"Behlül diz çöktü, Nihal'in başını kaldırmak istedi. Bu baş kıvrılmıyordu, Nihal'in dudakları kısılmış, bütün saçlarının dibi bol bir terle ıslanmıştı."* (Uşaklıgil, 500)

2.6. İNTİHAR

Karakterlerin yapıt sürecinde değişimleri kaçınılmaz olmuştur. Bir zamanlar sahip olunan hayallerin yerini tatminsizliklere bırakması, karakterlerin dönüşü olmayan yollara girmelerine sebep olmuştur. Bihter karakteri de bu değişimden en çok etkilenen karakterlerden biri olmuş, yapıt odak figürün intiharıyla sonlanmıştır.

Bihter için ilk bakışta izdivaç kusursuzdur. Hem Adnan Bey ile evlenecek, varlıklı bir adamın karısı olacak; hem de ailesinden intikam alabilecektir. Bu izdivaç para, lüks, güzel kıyafetler ve yeni bir yaşam demektir; adeta mutluluğa giden yoldur. Adnan Bey'in yaşça ondan çok büyük olması ve iki çocuğunun olması ise hiç önemli değildir. İzdivaç gerçekleşir ve Bihter, annesi ve Peyker'in karşı çıkmasına rağmen yalıya yerleşir. Artık evin hanımı Bihter'dir, son sözü o söylemektedir. Adnan Bey'in kızı Nihal'le hiçbir zaman yakınlaşamaz, sadece Bülent'le iletişim kurabilir. Yalıda aileyle beraber yaşayan Behlül ise hareketli gece hayatı ve eğlence anlayışı ile Bihter'i zorlayan karakter olacak, yasak aşkın diğer tarafında yer alacaktır.

Nihal'in Bihter'e hiçbir zaman ısınmaması ve kendisine rakip olarak görmesi zamanla aralarındaki iletişimsizliği büyütecektir. Matmazel de Courton'un da Nihal'den yana bir tavır sergilemesiyle beraber kutuplar belirlenecektir; Bihter artık evde bir yabancısıdır. İki yılın sonunda anlar ki bu izdivaç ona beklediği hiçbir şeyi sunmamıştır. Sahip olduğu bütün imkanlara rağmen istediği sevgiye erişememiştir. Adnan Bey'in sevgisi onun için yeterli değildir; nitekim bu sevgi tek taraflıdır. Beklediği sevgiyi ona veren kimse yoktur hayatında. İşte tam bu noktada Behlül devreye girer. Duygusal ve cinsel anlamda yaşadığı tatminsizliği Behlül ile unutan Bihter, önceleri bu ilişkiden uzak durmaya çalışsa da sonunda karşı koyamaz. Annesi gibi olmak istememesine rağmen sevgiye duyduğu açlık ağır basar ve "yasak aşk" başlar.

Yasak aşk bir süre devam eder; fakat evli bir kadın ve eğlenceden başka bir amacı olmayan bir adamın sonsuza dek beraber olması elbette mümkün değildir. Behlül sıkılır, farklı olduğuna inandığı yengesi Bihter'in tavırlarından rahatsız olmaya başlar ve uzun bir süredir ara verdiği gece hayatına döner. İlişki böylece son bulur. Bu sırada ortaya çıkan Nihal'le Behlül'ün izdivaç fikrinin bir şakadan gerçeğe dönmesi ise Bihter karakterini biraz daha uçuruma yaklaştırır.

Bihter açısından intihar süreci üç aşamada değerlendirilebilir; öncelikle izdivacın ona mutluluğu getirmemesi, sonra yasak aşkın başlaması ve bitmesi, son olarak da aşık olduğu adamın en büyük rakibini tercih etmesi. Bütün bu olaylar Bihter'in mutsuzluğunu ve doyumsuzluğunu günden güne arttırmış, yeni arayışlara sürüklemiştir.

Amaçları olan ve Adnan Bey'le izdivaç gerçekleştirerek bunları elde edebileceğine inanan Bihter iki sene sonunda mağlup olur. Kocasını sevmemektedir; aralarındaki yaş farkı ilişkilerinin sürekliliğini imkansız kılmaktadır. Öte yandan Behlül'ü çekici bulmaktadır; fakat Behlül kocasının yeğenidir. O annesi gibi olmayacak, annesinin babasına yaptığı gibi eşini aldatmayacaktır. İşler planlandığı gibi gitmez ve "memnu" ilişkiye kapılar açılır. Sorun ilişki değildir, ayrılık süreci ve sonrasında Nihal ile Behlül'ün yaklaşması Bihter için bir adım olacaktır. Her şeyi göze alan ve bu izdivacın gerçekleşmesini önlemek için annesinden bile yardım isteyen Bihter, gerçeklerin ortaya çıkmasıyla dibe vurur. Artık yapılacak bir şey yoktur, kötü bir hayat yaşamaktansa kendini öldürmeyi tercih eder.

"Yaşamak, böyle, bu nazarların altında yaşamak? Lakin ne için yaşayacaktı. O zaman ölümü düşündü. Evet, ölecekti." (Uşaklıgil, 506) İntihara giden bu yol da böylece son bulur.

"Kendisini aldatmak isteyen bu hain şeyi silkip ataaktı, ölmeyecekti; bu güzel, genç, nefis kadın yaşayacaktı; sonra birden, artık kırılmaya müheyya, çatırdayan kapının karşısında, bileğinin mukavemetine bir keselan geldi, sanki onu bir kuvvet büktü, mağlup etti, nihayet o siyah ağız kıvrıldı, kıvrıldı, bir yılan hıyanetiyle, karanlıkta, o elim aşk cerihasıyla sızlanan noktayı buldu." (Uşaklıgil, 515)

3. SONUÇ

Yasak aşkın iki figüründen biri olan Bihter, yapıt boyunca iç çatışmalar yaşamıştır. Bu iç çatışmaların yaşanmasında annesi Firdevs Hanım başta olmak üzere yalıdaki bütün bireylerle sahip olduğu ilişkiler etken olmuştur. İzdivacın Bihter'de uyandırdığı duygular, Bihter'in geleceğe yönelik umutları git gide anlamını yitirmiştir. Beklentilerini karşılamayan bu izdivaç onu geri dönülemez bir yola sokmuş, ilk zamanlarda "yasak aşk"tan kaçmaya çalışsa da daha sonra Behlül'le yaşadığı bu tutkulu ilişki onun için vazgeçilmez olmuştur.

Yapıtın odak figürü Bihter'in yaşadığı içsel çatışmaların ilk adımı kuşkusuz "yalnızlık" olmuştur. Sevgi dolu bir aile ortamında büyümeyen Bihter, her anlamda yalnızdır. Adnan Bey'in izdivaç teklifi onu adeta bu yalnızlıktan kurtaracak bir adımdır. Diğer bir deyişle bu izdivaç Adnan Bey ve Bihter'in de "yalnız"lığını bir derece hafifletmiş, ancak Bihter açısından bu boşluğu dolduramamıştır. Bu boşluğu doldurabilecek tek gerçek ise "sevgi"dir. Sevgi açlığını giderebilecek tek çıkar yol ise Behlül'dür. Behlül de bu tensel çekim karşısında harekete geçmeye hazırdır. O da Bihter gibi maddi olanaklara sahip olduğu halde içsel dünyasında aynı duygu durumunu yaşamaktadır.

Yapıtta "yasak aşk"ın sonucunda ortaya çıkan bir başka izlek ise "kıskançlık"tır. Yapıtın ilk sayfalarında rahatsızlık veren bu duygu kendini kuveetli bir şekilde hissettirmektedir. Firdevs Hanım, kızlarını kıskanmaktadır. Bu durumu yaratan neden ise kızlarıyla sevgiye dayalı bir ilişki kuramayışdır; Firdevs Hanım kızlarını rakip olarak görmekte ve kızları gibi genç olmak istemektedir. İzdivaç teklifi beklediği Adnan Bey'in kendisi yerine kızı Bihter'i seçmesi ise Firdevs Hanım için büyük bir darbedir.

Kıskançlık olgusunun görüldüğü bir başka ilişki ise, Bihter-Behlül ilişkisidir. Yasak aşkın tutsağı olan bu iki âşık, ilişkilerinin sonlanmasıyla kendi yollarına devam edecekmiş gibi görünür; ancak Bihter Behlül'ü içten içe kıskanmaktadır. Bunun üzerine bir şaka olarak başlayıp zamanla gerçeğe dönüşen "Behlül-Nihal" izdivacı kıskançlığın artmasına neden olacaktır. Bihter gerçekten sevdiği Behlül'ün, Nihal'le birlikte olmasını görmeye

dayanamayacak; onları ayırmak için işi, ezeli düşmanından, annesinden yardım istemeye kadar götürecektir.

Yapıtta "sevgi", "şefkat" ve "mutluluk" izlekleri de kurgudaki farklı kişilerle anlatılmaktadır. Adnan Bey ile çocukları arasındaki ilişkinin sevgi dolu olmasına karşın, Firdevs Hanım'ın kızlarıyla sağlıklı bir iletişim kuramayışı olay örgüsünün kutupluluk ilkesi doğrultusunda oluşturulduğunun göstergesidir. Aile içindeki ilişkilerin zamanla çözülmesi ve figürlerin birbirinden uzaklaşması "sevgi", "şefkat" ve "mutluluk" izlekleri aracılığıyla verilmiştir.

Yapıtta Bihter ve Behlül figürleri doğrultusunda işlenen bir başka izlek ise "cinsellik"tir. Tensel yönden doyuma ulaşamadığı ve mutlu olamadığı evliliğinin intikamını aldığını düşünen Bihter ile hayatı Beyoğlu geceleri üzerine kurulu olan Behlül'ün buluştuğu bir diğer nokta cinsellik olacaktır. İkisinin arasındaki tensel çekim, figürleri yasak aşka itecektir. Her şeye rağmen Behlül önceleri bu ilişkinin ciddiyetinin farkına varmayacak; fakat daha sonra bu aşk ikisini de dönüşü olmayan bir yola sürükleyecektir. Yalnızca kendileri değil, yalı uzamındaki bütün figürlerin hayatını olumsuz yönde etkileyecek ve bu aşk Bihter'in intihar etmesiyle son bulacaktır.

Bihter'in "intihar" eylemi ise yapıtın çözüm noktasıdır. Birbirine bağlı bütün izleklerin "intihar" izleğine zemin hazırladığı görülmektedir. Yalnızlık, Bihter'i takip eden bir gölge gibidir; Bihter bu yalnız izdivacında da yalnız kalmaktan kaçamamıştır. Bu yalnızlık onu

evdeki genç yeğen Behlül'le yakınlaşmaya itmiş; bu tehlikeli yakınlaşma yasak aşka dönmüştür. İlişkileri bitmesine rağmen Bihter bunu kabullenememiş ve Behlül'le izdivaç hazırlığına girişen Nihal'i kıskanmaya başlamıştır. Nihal onun için yenmek zorunda olduğu bir rakip gibidir; bu uğurda annesine benzemeyi dahi göze alarak ondan yardım ister. Yine de hiçbir çabası onu amacına ulaştıramaz. Sevdiği adamın başka biriyle mutlu olmasını görmek ve mutsuz izdivacının kapanında kısıp kalmak yerine kendini öldürmeyi seçer. Dolayısıyla intihar izleği yapıttaki olayların sonuca ulaştığı noktada yer almaktadır.

Sonuç olarak yapıtta "yalnızlık", "kıskançlık", "cinsellik", "sevgi", "şefkat" ve "mutluluk" insan doğasının farklı yönleri olarak karşımıza çıkmaktadır. **Bihter ile Adnan Bey arasındaki yaş farkının fazla olması, Bihter'i yasak aşka sürüklemiş; bu figür aracılığıyla "Aşk-ı Memnu" adlı yapıtında temelleri sağlam olmayan bir evliliğin varabileceği noktaları yansıtmıştır. Bihter'in bütün bunlar doğrultusunda intihar etmesi yasak ise insan doğası çerçevesinde yardımcı izleklerle irdelenmiş ve "yasak aşk"ın sınırlanamayacağı gerçeği ortaya konmuştur. Kısacası yasak aşk, Bihter'in küllerini havaya savurmuştur.**

4. KAYNAKÇA

Uşaklıgil, Halid Ziya. *Aşk-ı Memnu*. İstanbul: Özgür Yayınları, 2011.